

§ 55. Ved lov bestemmes, at folketinget vælger en eller to personer, der ikke er medlemmer af folketinget, til at have indseende med statens civile og militære forvaltning.

Denne paragraf, der ikke har noget sidestykke i grundloven af 1920, tilsigter at skabe *øgede garantier for den rette varetagelse af statens civile og militære forvaltning*. Sådanne garantier har hidtil bestået *dels* i det tjenstlige og strafferetlige ansvar for forvaltningens udøvere samt ministrenes politiske ansvar som forvaltningschefer, *dels* i, at den enkelte borger har kunnet hævde sine rettigheder eller interesser gennem klage til højere administrativ instans, ved sagsanlæg for domstolene eller ved undladelse af at efterkomme krav fra forvaltningen, der i så fald har måttet søge dem opfyldt ad domstolsvejen. Den overordentlige udvidelse af forvaltningen, der er sket i de sidste 35—40 år gennem vidtgående bemyndigelser fra lovgivningsmagten, har imidlertid næret den anskuelse, at disse retlige garantier ikke længer er fyldestgørende, men at det må være en naturlig følge af udviklingen, at kontrollen med forvaltningen skærpes, og at rigsdagen får adgang til bedre at følge forvaltningens udnyttelse af dens omfattende beføjelser. Forfatningskommissionen mente, at dette ville kunne opnås gennem en *ombudsmandsordning* efter svensk forbillede. I Sverige udøver justitieombudsmanden på rigsdagens vegne tilsyn med domstolene og den civile forvaltning, og militieombudsmanden fører tilsyn med militærvæsenet. Ombudsmændene kan ikke omgøre beslutninger eller udøve straffemyndighed; men de har en vidtgående adgang til at skaffe sig oplysninger, og de kan rejse straffesag mod tjenestemænd, som har gjort sig skyldige i fejl eller forsømmelser. Begge afgiver årlig beretning til rigsdagen. Man gik i kommissionen ud fra, at en ombudsmandsordning, der i tillempet form overførtes til Danmark — den måtte således her omfatte ministrene, medens de svenske statsråder, som ikke formelt er selvstændige forvaltningschefer, ikke er undergivet ombudsmændenes tilsyn —, hverken ville komplicere eller forsinke de administrative afgørelser, da der alene tilstræbes *en efterfølgende kontrol* med henblik på ansvaret. Den anførte formulering mente kommissionen ville give hjemmel for, at domstolenes administrative virksomhed — og kun denne — blev inddraget under ordningen.

Iøvrigt henvises til omtalen af lovforslaget om rigsdagens ombudsmand side 463.

Medens det konservative folkepartis ordfører i folketinget, *Karl Olsen*, ventede sig meget af ombudsmandsordningens indførelse, lagde socialdemokraternes ordfører, *Hans Hedtoft*, ikke